

Merhamet Vaaz

En Büyük Nimet Merhamet

Aziz Müminler, Allah'ın bize lutfettiği imanın en güzel meyvesi şüphesiz merhamettir. Zira Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerimde bize kendisini en çok “Rahman” ve “Rahim isimleri ile tanıtır. Eşref-i mahlukat olan sevgili peygamberimizi ise Rahim Ve Rauf (merhamet ve şefkat abidesi) olarak takdim eder. Böylece bizlerinde merhabet sahibi bireyler olmasını arzu etmiştir.

Allah diyen bir kalbin merhametten yoksun olması düşünülemez. Yunus Emre'ye “Yaratılanı severiz , yaratan'dan ötürü” sözünü söyleten kalbindeki imanın ahlakına yansımalarının en nadide bir örneğidir.

Sevgili Peygamberimizin Merhameti ve Şefkati

Şimdi hep beraber Âlemlere rahmet olarak gönderilen **Peygamber** -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem- **Efendimiz**'in, en müstesna merhamet ve şefkat halini görelim.

Hiz. Peygamber Hiz. Hatice ile evlenmiş ve bu evlilikten ilk kızı Zeyneb dünyaya gelmişti. Evlenme çağına gelince Hiz. Peygamber onu, teyzesinin oğlu Ebu'l-Âs ile evlendirmişti. Hiz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden bir süre sonra kızı da hicret etmişti.

Bir gün çocuklarından birisinin ağır bir şekilde hastalanması üzerine Zeyneb, babasına, torununun çok hasta olduğunu, acilen gelmesini söyleyerek haber yollamıştı. Muhtemelen o sırada çok önemli bir işle meşgul olan Allah'ın Resûlü ona selâm gönderip, “*Allah'ın aldığı ve verdiği her şey kendisine aittir. Her şey Allah katında takdir edilmiştir. Sen sabırlı ol ve mükâfatını Allah'tan bekle.*” diye tavsiyede bulunmuştu.

Fakat bebeğin durumu ağırlaşınca, babasını yanında görmek isteyen Zeyneb mutlaka gelmesini isteyerek bir daha haber göndermiş, Hiz. Peygamber de kızını kırmayarak beraberindekilerle birlikte onun evine gitmişti. Can çekişmekte olan çocuğu şefkat ve merhametle kucağına alan Rahmet Peygamberi, gözyaşı dökmeye başlamıştı. Yanındaki arkadaşlarından Sa'd b. Ubâde, “Bu (gözyaşı) da nedir yâ Resûlallah?” diyerek hayretini gizleyememişti. Bunun üzerine şefkatli Nebî,

هَذِهِ رَحْمَةٌ وَضَعَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ ، وَلَا يَرْحَمُ اللَّهُ مَنْ
عَبَادِهِ إِلَّا الرُّحَمَاءُ

*“Bu gözyaşı, Allah'ın, dilediği kullarının kalplerine yerleştirdiği bir rahmettir. Allah, kullarından sadece merhametli olanlara merhamet eder.”*¹ buyurmuştu.

Merhamet Nedir?

Merhamet, esirgemek ve şefkat etmektir; acımak ve insafli davranmaktır; kalp inceliği ve gönül yumuşaklığıdır. Merhamet, Allah'ın Rahmân isminin bir yansımasıdır.

Bütün varlıklar, Allah'ın engin rahmetiyle çepeçevre kuşatılmış, yokluktan varlığa çıkışları, ilk yaratılışları Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın rahmetinin tecellisi ile olmuştur. Allah, 'sınırsız ve sonsuz rahmet ve merhamet sahibi' anlamında, 'Rahmân ve Rahîm' dir. O,

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ سَبَقْتُ رَحْمَتِي غَضَبٍ

*“Rahmetim gazabımı geçti.”*² buyurarak, merhametinin celâlinden önde geldiğini açıkça bildirir.

Yüce Rabbimiz, zâtına ilke edindiği bu rahmet ile yarattığı tüm canlılara acır, şefkatle muamele eder ve nimetler vererek ihsanda bulunur.

Allah'ın rahmetinin ne kadar derin, şefkatinin ne denli nihayetsiz olduğuna dikkat çekmek isteyen Resûlullah'ın, bunu, annenin yavrusuna karşı merhameti ile örneklendirmesi dikkat çekicidir. Nitekim (bir gazve sonrası), Resûlullah'a bir grup esir getirildi. İçlerinden bir kadın telaş içinde esirler arasında yavrusunu arıyordu. Sonunda bir çocuk buldu ve onu kucaklayıp bağrına bastıktan sonra emzirmeye başladı. Durumu gören Hz. Peygamber yanındakilere,

أَتَرُونَ هَذِهِ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ

“Bu kadının çocuğunu ateşe atacağına inanır mısınız?” diye sordu. Onlar da,

لَا

“Hayır.” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamber (sav),

اللَّهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلَدِهَا

¹ Buhârî, Merdâ, 9.

² Buhârî, Tevhîd, 22

“Bilin ki, Allah'ın kullarına olan rahmeti, bu kadının çocuğuna olan şefkat ve merhametinden çok daha fazladır.”³ buyurdu.

Örnek ve Rehber Alınacak Kişi Sevgili Peygamberimizdir.

İnsanlığın en mükemmel ferdi olan Hz. Peygamber'in (sav) en belirgin özelliği, onun Merhamet ve Şefkat Peygamberi olmasıdır. İnsanların onun etrafında toplanmalarına sebep de yine bu duygudur. Merhameti var eden Allah, Peygamberini merhamet duygusu ile bezemiş, müminlerin de bu meziyetle süslenmelerini ve şefkati birbirlerine tavsiye etmelerini emretmiştir.

Kur'an ahlâkını benimseyen ve Resûlullah'ın örnek kişiliği ile kendi tavır ve davranışlarına yön veren müminler, birbirlerine karşı merhametli olmalıdır. Peygamberimizin anlatımıyla

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَّى

“Müminler, birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.”⁴

İman ile merhamet arasında doğrudan bir ilişki vardır. Allah'a imanı olan kişi, Allah'ın yarattıklarına karşı merhamet duygusu besler. Merhametli olmak dar bir alanla sınırlı değildir. Hz. Peygamber (sav), Allah'ın, ancak merhamete değer veren kullarının kalbine merhameti koyacağını hatırlatınca sahâbîler, “Ey Allah'ın Elçisi, hepimiz birbirimize karşı merhametliyiz.” demişlerdir. Halbuki Hz. Peygamber, buradaki merhametten maksadın, sadece kişinin arkadaşlarına olan merhameti olmayıp bilakis bütün insanlara karşı gösterilmesi gereken merhamet olduğunu ifade etmiştir.

Merhamet Bütün Mahlukatı Kuşatmalı

Yine şefkatli Nebî,

لَرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ أَرْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمَكُم مِّنْ فِي السَّمَاءِ

³ Buhârî, Edeb, 18

⁴ Müslim, Birr, 66

“...Yeryüzündekilere merhamet edin ki, Allah da size merhamet etsin.”⁵ buyurarak, merhametin kapsamının çok geniş olduğunu ifade etmiştir. Bu itibarla merhamet duygusunu, insanlara, müminlere, iyi kimselere veya fakirlere gösterilen merhamet diye kayıtlanamamıştır.

İnsan, yeryüzündekilere merhamet etmekle Allah'ın rahmetine nail olma noktasında kendisi için yatırım yapmış olmaktadır. Mahlûkata karşı merhamet, kalbin rikkati ve inceliğidir. Kalpteki bu yumuşaklık ise imanın alâmetidir. Öyleyse kim bu hassasiyet ve incelikten nasipsiz ise, o bahtsız ve bedhahtır.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber (sav),

الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ اَرْحَمُوا اَهْلَ الْاَرْضِ يَرْحَمَكُم مِّنْ فِي السَّمَاءِ

“Merhametliler (var ya!)... Rahmân, işte onlara merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki gökyüzündeki(ler) de size merhamet etsin.”⁶ uyarısıyla, rahmetin merhametle beslendiğini ifade etmektedir.

Merhametin Sınırları

Dolayısıyla Allah'ın rahmetine lâayık olmak isteyen kimse, şefkat ve merhameti bir yaşam biçimi olarak benimsemelidir. Ancak Allah'ın sınırlarını ihlâl edenlere ve yasaklarını çiğneyenlere acıyarak cezalarını vermemek, Allah'ın istediği bir merhamet değildir.

Bu sebeple merhametin miktarı ve ne zaman, kime karşı gösterileceği çok mühimdir. Zira azgına şefkat göstermek, onu başkalarının hakkına tecavüze teşvik edecek ve bu merhametten maraz doğmasına neden olabilecektir.

Öte yandan Allah'ın insanların kalplerine koymuş olduğu merhamet sermayesi değerlendirilmezse ya da yerli yerinde kullanılmazsa, sonu zarar ve ziyan ile bitecek bir ticarete dönüşebilir. Hz. Peygamber, Allah'ın bir insanı helâk etmek istediğinde, ondan, önce utanma duygusunu, sonra güvenilirliği, peşinden de merhameti aldığını söylemekte; kalbinden merhameti alınan bir kimsenin ise Allah'ın rahmetinden mahrum kalacağını bildirmektedir.

Nitekim bir seferinde çok sevdiği torunlarını öperken Peygamberimizi gören bir bedevînin,

⁵ Ebû Dâvûd, Edeb, 58

⁶ Ebû Dâvûd, Edeb, 58

تُقَبَّلُونَ الصَّبِيَّانَ فَمَا نُقَبِّلُهُمْ

“Biz çocuklarımızı öpüp okşamayız.” demesi üzerine Allah Resûlü'nün verdiği cevap, calib-i dikkattir:

أَوْ أَمْلِكُ لَكَ أَنْ نَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ

“Allah, senin kalbinden merhameti çekip almışsa ben senin için ne yapabilirim ki!”⁷ Aynı şekilde Peygamberimiz,

لَا تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ

“Yalnızca şakî (bedbaht) olan kimse merhametten yoksun bırakılır.”⁸ buyururken de gönlündeki merhamet damarını kurutanların gün gelip bu nimetten mahrum bırakılacağına dikkat çekmektedir.

Şayet insan bu uyarılara kulak tıkayıp merhametini kullanmakta cimrilik ederse, kendisine de merhamet edilmez. Hz. Peygamber, Allah'ın merhametine mazhar olma yolunun, bu duyguyu yerli yerinde kullanmaktan geçtiğini net bir şekilde ifade etmiştir:

لَا يَرْحَمُ اللَّهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ

“İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.”⁹

Annelerin Merhameti

İnsanlar arasında merhametin timsali ise, annelerdir. Annelerdeki merhamet, Allah'ın rahmetinin en somut tezahürüdür.

Şu hikâyede anlatılan olay, anne şefkatini ne güzel yansıtmaktadır. Rivayete göre iki kadın ve oğulları bir aradayken bir kurt gelerek ikisinden birinin oğlunu kapıp götürür.

Kadınlar birbirlerini işaret edip, “Kurt senin çocuğunu götürdü.” diyerek tartışırlar. Olayı Hz. Dâvûd'a anlatırlar ve o, büyük kadının çocuğunun götürüldüğüne hükmeder. Onun yanından ayrıldıktan sonra Hz. Süleyman'a başvururlar. Onları dinleyen Süleyman (as),

⁷ Buhârî, Edeb, 18

⁸ Tirmizî, Birr, 16

⁹ Buhârî, Tevhîd, 2

اَنْتُونِي بِالسَّكِينِ اَشُقُّهُ بَيْنَهُمَا

“Bir bıçak getirin çocuğu iki parçaya bölüp aranızda taksim edeceğim.” deyince, gerçek anne olan küçük kadın,

لَا تَفْعَلْ يَرْحَمُكَ اللَّهُ . هُوَ ابْنُهَا

“Yapma, Allah sana merhamet etsin, çocuk onun olsun.” der.

Kadının bu şekilde şefkat göstermesinden gerçek annenin küçük kadın olduğunu anlayan Süleyman (as) çocuğu ona verir. Çünkü gerçekten hiçbir anne, çocuğunun acı çekmesine razı olamaz, bir annenin yavrusuna karşı kalbinde taşıdığı merhamet ve şefkat, sökülüp alınamaz.

Hayvanlar da Merhameti Hak Ediyor

İnsanlığa merhameti öğreten Hz. Peygamber'in şefkati sadece insanlarla ya da kendisine tâbi olan müminlerle sınırlı değildi. O, hayvanlara karşı davranışlarında da merhamet dolu olup bunu her fırsatta ashâbına da tavsiye ederdi.

Bir seferinde Rahmet Peygamberi, Medineli Müslümanlardan birinin bahçesine girdi. Oradaki bir deve, onu görünce inledi ve gözlerinden yaşlar akıttı. Nebî (sav) deveye yaklaşarak başının arka/üst tarafını okşamaya başlayınca hayvan sakinleşti.

Peygamberimiz devenin sahibinin kim olduğunu sordu, ensardan bir genç de onun kendisinde ait olduğunu söyledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, o gence nasihatle bulunarak şöyle dedi:

أَفَلَا تَتَّقِي اللَّهَ فِي هَذِهِ الْبَهِيمَةِ الَّتِي مَلَكَكَ اللَّهُ إِيَّاهَا ، فَإِنَّهُ شَكَى إِلَىَّ أَنَّكَ تَجْبِعُهُ وَتَذْبِئُهُ

“Allah'ın sana verdiği bu deve hakkında Allah'tan korkmuyor musun? Deve bana şikâyetinde bulundu. O bana senin kendisini aç bıraktığını ve fazla çalıştırarak yordüğünü şikâyet etti.”¹⁰

H. Peygamber'in anlattığına göre, bir adam da bir köpeğe acıması sebebiyle Allah'ın mağfiretine nail olmuştu. Yolculuk sırasında susayan ve bir kuyuya inip su içen adam, çıktığında susuzluktan toprağı yalayan bir köpek görmüştü. Ona karşı

¹⁰ Ebû Dâvûd, Cihâd, 44

merhametli davranarak tekrar kuyuya inmiş, pabucuna doldurduğu suyu çıkarıp köpeğe içirmişti.

Rahmeti sonsuz olan Yüce Allah, adamın bu davranışını beğenmiş ve onu bağışlamıştı. Sahâbîler bu garip hadiseyi Hz. Peygamber'den işitince merak ederek sormuşlardı,

وَإِنْ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ لَأَجْرًا

“Hayvanları sulayınca da sevaba erişir miyiz?” Resûlullah (sav),

فِي كُلِّ ذَاتٍ كَبِدٌ رَطْبَةٍ أَجْرٌ

“Elbette, her hayat sahibini sulama karşılığında size ecir vardır.” buyurmuştu.¹¹

Yine bir seferde Hz. Peygamber, karınca yuvasını ateşe verip yakanları,

إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي أَنْ يُعَذِّبَ بِالنَّارِ إِلَّا رَبُّ النَّارِ

“Ateşle azap etmek, ancak ateşin Rabbine mahsustur.”¹² şeklinde ağır bir cümle ile uyarmıştır. Buradan hareketle, anız yakarken börtü böceğin de insafsızca yakılmasının, Efendimizin asla tasvip etmeyeceği bir merhametsizlik örneği olduğunu söyleyebiliriz.

Resûlullah'ın bildirdiği üzere,

جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ

“Allah, rahmeti yüz parçaya ayırdı,

فَأَمْسَكَ عِنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ جُزْءًا

doksan dokuz parçasını yanında alıkoydu,

وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ جُزْءًا وَاحِدًا

bir parçasını ise yeryüzüne indirdi.

فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَا حِمُّ الْخَلْقِ

¹¹ Buhârî, Mezâlim, 23

¹² Ebû Dâvûd, Cihâd, 112.

İşte bu bir parça (rahmet) sebebiyle bütün mahlûklar birbirlerine merhametli davranırlar.

حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةً أَنْ تُصِيبَهُ

Hatta kısarak (yavrusunu emzirirken) basıp da zarar verme korkusuyla (bu rahmetin eseriyle) ayağını kaldırır.”¹³ Bütün mahlûkat birbirlerine bu sayede merhamet eder, vahşi hayvanlar ve kuşlar birbirlerine bu yüzden acırlar.

Sonuç

Allah'ın, kâinata, yeryüzüne ve insana engin bir merhametle muamele ettiği unutulmamalıdır. İnsanın rahmeti kendisine ilke edinmesi gerektiği ise son derece açıktır. Çünkü merhamet ve şefkat, insanı asıl merhamet sahibi olan Allah'a yaklaştırmakta ve O'na dost yapmaktadır. O hâlde gayesi Allah'a yaklaşmak olanın yolu, merhametli ve şefkatli olmaktan geçer. Dolayısıyla her mümin, cennete giden yolun merhametli olmaktan geçtiğini bilmelidir.

Cenâb-ı Hak, bizleri dâimâ Peygamber Efendimiz'i tebessüm ettirecek güzel hal ve hareketlerle tezyin etsin. Bütün mahlûkâta karşı şefkat ve merhameti gönüllerimizin bitmez tükenmez hazinesi eylesin...

Âmîn...

¹³ Bûhârî, Edeb, 19